

KURTUBİ Tefsirinden Casiye Suresi Ayet: 23

'Kendi hevasını ilah edinmiş, bilgisine rağmen Allah'ın kendi sini şaşırtmış olduğu, kulağına ve kalbine mühür vurduğu, gözü üzerine de perde gerdiği kimse hakkında ne dersin? Artık bu na Allah'tan başka kim hidayet verebilir? Hiç öğüt almaz mısın?'

İbn Abbas, el-Hasen ve Katade dedi ki: Burada sözü edilen kişi, hevasına uygun düşen şeyleri kendisine din edinen kâfirdir. O neyi nevasına uy-gun görür (ister ve arzu eder) ise, mutlaka o işi yapar.

İkrime dedi ki: Kendisine ibadet ettiği ilahı, sevdiği yahutta güzel gördü-ğü şey olan kimseyi gürdün mü? Bu kişi bir şeyi güzel bulup da onu sevdi mi, onu ilah edinir.

Said b. Cübeyr dedi ki: Müşriklerden biri bir taş a ibadet eder, ondan da-ha güzeli bir taş gördü mü öncekini atar, diğerine ibadet ederdi.

Mukatil dedi ki: Bu âyet-i kerime alay edenlerden birisi olan Sehmoğullarından el-fiaris b. Kays hakkında inmiştir. Çünkü bu kişi canının arzu et-tiği, sevdiği şeye ibadet ederdi.

Süfyan b. Uyeyne dedi ki: Bunların taşlara ibadet etmelerinin sebebi, Beyt (ullah)'ın taştan olmasıdır.

Anlamın şöyle olduğu da söylenmiştir: Sen hevasına ve ma'buduna böy-lece uyan kimseyi gördün mü? Bu ifadelerle akıl sahibi kimseler için cahil-liklerinin hayret edilecek bir şey olduğu anlatılmak istenmektedir.

d-Hasen b. el-Fadl dedi ki: Bu âyet-i kerimede takdim ve tehir vardır. İfade: -Sen hevasını kendisine ilah edineni gördün mü- takdirindedir.

eş-Şa'bî dedi ki: Hevaya "heva" denilmesinin sebebi, hevasının peşinden giden kişiyi cehennem ateşine yuvarlamasından dolayıdır.

İbn Abbas dedi ki: Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de nerede -heva-yı söz konusu etmişse, mutlaka onu yermiştir. Mesela, yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "Fakat o... hevasına uydu. Artık onun durumu üstüne varsan da dilini sarkıtıp soluyan, kendi haline bıraksan da yine dilini sarkıtıp soluyan bir köpeğin durumuna benzer." (el-Araf, 7/176); "Heva ve hevesine uymuş, işin-de haddini aşmış kimselere de itaat etme!" (el-Kehf, 18/28); "Hayır, zulme-denler bilgisizce hevalanna uydular. Allah'ın saptırdığını hidayete ulaştır-racak kimdir?" (er-Rum, 30/29); "Allah'tan bir hidayet olmaksızın hevasına uyandan daha sapık kim olabilir ki?" (el-Kasas, 28/50); "Sakın hevaya uyma! O takdirde seni Allah'ın yolundan saptırır." (Sad, 38/26)

Abdullah b. Amr b. el-As, Peygamber (sav)'dan şöyle dediğini rivayet et-mektedir: "Hevası, getirdiklerime tabi olmadığı sürece sizden hiçbir kimse iman etmiş olamaz."

Ebu Umame dedi ki: Peygamber (sav)'ı şöyle buyururken dinledim: "Se-manın gölgesi altında kendisine ibadet olunan ilahlar arasında Allah'ın en çok buğzettiği sey hevadır.' (Yani heva o kadar kötü bir ilahtır ki, müşriklerin tapındığı cansız şeylerden de kötüdür.)

Şeddad b. Evs de Peygamber (sav)'dan şöyle buyurduğunu rivayet etmek-tedir: "Akıllı kişi nefsinı hesaba çeken ve ölümden sonrası için amel eden kim-sedir. Günahkar kişi ise nefsinı nevasının peşine takan ve Allah'tan olmadık şeyleri temenni eden kimsedir. "

Yine Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: "Sen itaat olunan bir cimrilik, peşinden gidilen bir heva, (ahirete) tercih olunan bir dünya ve herkesin ken-di görüşünü beğendiği bir hali göreceksin, o vakit özellikle kendine bak ve avamın işini (onlarla ilgilenmeyi) bırak."

Yine Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: "Üç husus vardır ki helak edicidir. Üç husus da vardır ki kurtarıcıdır. Helak ediciler itaat olunan cimrilik, peşinden gidilen bir heva ve kişinin kendisini beğenmesidir. Kurtarıcı olan hususlar ise gizlide ve açıkta Allah'tan korkmak, zenginken de fakirken de orta yollu harcamak, ister hoşnud olsun ister kızgın olsun adalet yapmak."

Ebu'd-Derda (r.a) dedi ki: Kişi sabahı etti mi hevası, ameli ve ilmi biraraya gelir. Eğer ameli hevasına tabi olursa, işte onun o günü kötü bir gün-dür. Eğer ameli ilmine tabi olursa, o günü de salih bir gündür.

el-Esmaî dedi ki: Bir adamı şöyle derken dinledim:

"Asıl alçaklık (hevan) hevadır, bunun ismi kal bediim iştir, O bakımdan sen hevaya kapıldın mı artık hevan (aşağılık) ile karşılaşmış olursun."

İbnu'l Mukaffa'a heva hakkında sorulmuş, o da: O heva (aşağılık: hevan)dır, (hevan iken) "nun"u çalınmıştır. Onun bu düşüncesini bir şair ala-rak nazını haline sokup şöyle demiştir:

"Hevan'ın "nun'u hevadan çalınmıştır, Artık sen bir şeyi heva ve hevesinle sevdin mi sen hevan (aşağılanmak) ile karşılaşırsın."

Bir başka şair de şöyle demiştir:

"Heva bizatihi hevan'ın (alçaklık) kendisidir,

Sen hevaya kapıldın, mı artık bir hevan (alçaklık) kazanmış olursun.

Bir hevaya kapıldın mı heva seni (kendisine) ibadet ettirdi demektir.

Artık kim olursa olsun, sevdiğine boyun eğ, (der)."

Abdullah İbnu'l-Mübarek de şöyle demiştir: "Bazı belalar belaya alamettir,

Artık hevanın peşinden gitmekten vazgeçtiğin görülmeyecek mi senin?

Kul, arzu ettiği hususlarda nefsinin kölesi olandır,

Hür ise kimi zaman, toktur, kimi zaman aç kalır (bunlara aldırılmaz)."

İbn Düreyd de şöyle demektedir:

"Bir gün nefsin senden bir arzunu yerine getirmeni isteyecek olursa,

Ve eğer ona muhalefet etmek için bir yol varsa,

Bırak nefsini muhalefet et arzu ettiği şeye,

Çünkü senin arzun düşmanın, ona muhalefet etmek arkadaşındır."

Ebu Ubeyd et-Tusî de şöyle demiştir:

"Nefse eğer arzu ettiklerini verecek olursan, (Unutma ki) o hevasına doğru ağzını açmış duruyor."

Ahmed b. Ebi'l-Havara dedi ki: Bir rahibin yanından geçtim, çok zayıf ol-duğunu gördüm. Ona: Sen çok hastasın dedim, o evet dedi. Ne zamandan beri? diye sordum. O: Kendimi bildim bileli dedi. Peki tedavi oluyor musun? dedim. Şöyle cevap verdi: Derdime ilaç olacak bir şey bulamadım. Bundan dolayı artık key (yaranın dağlanması) yapmaya karar verdim. Peki key ne-dir? diye sordum. O da hevaya muhalefettir, dedi.

Sehl b. Abdullah et-Tüsterî dedi ki: Senin hastalığın hevandır. Ona mu-halefet edersen, o da senin ilacın olur.

dedi kî: Eğer iki husus hakkında şüphe edip de hangilerinin daha hayırlı olduğunu bilemeyecek olursan, hangisinin hevana daha uzak düştü-ğüne bir bak ve onu yap.

Hevanın yerilmesi ve ona muhalefet hususunda ilim adamlarının yeteri kadarıyla kendisine işaret ettiğimiz- eserleri ve bahisleri vardır. Sana yüce Al-lah'ın: "Rabbinin huzuruna varmaktan korkup nefsinin hevedan alıkoyana gelince, hiç şüphe yok ki cennet varılacak yerin ta kendisidir" (en-Naziat, 79/41-42) buyruğu yeterlidir.

"Bilgisine rağmen Allah'ın kendisini şaşırtmış olduğu" buyruğu, Allah'ın onun halini bilerek saptırdığı... demektir. Bir başka açıklamaya göre; Allah onun layık olmadığını bilerek sevap olan işi yapmaktan şaşırtarak, uzak tut-muş olduğu kimse... demektir.

İbn Abbas dedi ki; Yüce Allah'ın ezelden beri sapacağını bildiği., demek-tir. Mukatil: Onun sapkın ve şaşkın bir kimse olduğunu bildiği... demektir, demiştir. Anlamlar birbirine yakındır.

Bir diğer açıklama da şöyledir: Puta tapan kimsenin o putun fayda ve zarar veremediğini bildiği halde...

"Bilgisine rağmen" buyruğunun failden hal olmasının mümkün olduğu da söylenmiştir. Yani: Yüce Allah onun halini bilerek onu şaşırtmıştır. Yani yüce Allah ezeli ilminde bu kimsenin dalalet ehlinden olduğunu bilerek o kimseyi şaşırtmıştır, Mefulden hal olması da mümkündür, o vakit anlam: Kâ-fir kişinin kendisinin sapık ve şaşkın olduğunu bildiği halde onu saptırış-tır, şaşırtmıştır, demek olur.

"Kulağına ve kalbine mühür vurduğu"; öğüdü işitemesin diye kulağını, hidayeti anlayamasın diye de kalbini mühürlediği
"gözü üzerinde de perde gerdiği";
ta ki doğruyu göremesin diye perdelediği
"kimse hakkında ne der sin?";

"Artık! Allah onu saptırdıkları sonra "Allah'tan başka kim hidayet verebilir? Hiç öğüt almaz mısınız?" ve onun herşeye gücünün yettiğini bilmez misiniz!?

Bu âyet-i kerime kaderiyye, imamiyye ve itikad hususunda onların yollarını izleyen kimselerin kanaatlerini reddetmektedir. Çünkü âyet-i kerime böylelerinin hidayetlerinin engellenmiş olduğunu açıkça ifade etmektedir.

Diğer taraftan "kulağına ve kalbine mühür vurduğu" buyruğunun onları hallerini haber vermek sadedinde varid olduğu da söylenmiştir. Bir başka görüşe göre bu onlar hakkında bu anlamda bir beddua sadedindedir.

Mukatil dedi ki: Ayet Ebu Cehil hakkında inmiştir. Şöyle ki; o bir gece beraberinde el-Velid b.

Muğire bulunduğu halde Beyti tavaf ederlerken Peygam-ber (sav) hakkında konuşmaya başladılar. Ebu Cehil: Allah'a yemin ederim, ben onun doğru sözlü olduğunu biliyorum, dedi. el-Velid ona: Deme, doğ-ru olduğunu nereden anladın? diye sorunca şöyle dedi: Ey Abdu Şems'in ba-bası, biz gençliğinde ona sadık ve emin diyorduk. Akli tamamlanıp kemale erince ona yalancı ve hain mi diyeceğiz? Allah'a yemin ederim ben onun doğ-ru söylediğini biliyorum. Bu sefer el-Velid: Peki onu tasdik etmeni ve ona iman etmeni engelleyen nedir? deyince, şöyle dedi: Kureyş kızları benim hakkım-da bir ekmek parçası uğruna Ebu Talib'in yetiminin peşinden gittiğimden mi söz etsin? lat ve Uzza'ya yemin olsun ki, ebediyyen ona uymayacağım. Bu-nun üzerine; "Kulağına ve kalbine mühür vurdu..." buyruğu indi.

-İşte bu günkü zalimler de Ebu Cehil gibi hakkı bilirler ve anlarlar da kabul etmezler, zira kalblerine ve kulaklarına mühür vurulmuş, bitanesini bile dine dönmüş göremezsiniz. Yabancı gavurlar müslüman olur da bizdeki laikler imana gelmez. Hidayet Allahu tealanın elindedir, nasibi olana verir.

Arzularını, fikirlerini ve yaşantılarını kendilerine ilah ve din edinen zavallılar, cahiliyye müşriklerin den daha aşağıdırlar, zira onların hayatları ve sonları bilindikten sonra, aynı hatayı yapmak akılsızlıktan başka bir şey değildir. Bunlar adalet müesseselerinin başında, üniversitelerde milletin seçkin kimseleri olacak zavallılardır. Milletin inancından yaşantısından haberi olmayan, din ve imanla alakasını koparmış kibleyi dahi bilmeyen adamlar, dn adına konuşur da kimse ciddi bir cevap vermez, yetki makamında olduğu halde haksızlık karşısında susanlar, ağızlarına ateşten gem vurulunca bakalım ne olacak-